

Metodika tvorby strategického plánu

Školiaci materiál

Základné údaje

Subjekt	<i>Unín</i>
Typ subjektu	<i>Obec</i>
Okres	<i>Skalica</i>
Kraj	<i>Trnavský</i>
Počet obyvateľov	<i>1 179</i>

Obsah

Základné údaje	2
Úvod	4
Základné princípy a východiská	5
Príprava na strategické plánovanie	9
Kde sme dnes?	14
Kam sa chceme dostať v budúcnosti?	28
Ako sa tam dostaneme?	39
Ako zmeriame dosiahnutý pokrok?	40
Programové rozpočtovanie a strategické plánovanie	45
Terminológia	49
Zdroje informácií	54
Súvisiace školiace materiály	55
Príloha: prehľad kompetencií obce a úlohy volených orgánov v rámci obce	56

Úvod

Školiaci materiál **Metodika tvorby strategického plánu** (ďalej len „školiaci materiál“) je výstupom projektu Pilotná implementácia programového rozpočtovania (s dôrazom na využitie strategického plánovania) pre zvýšenie efektívnosti vynakladania verejných zdrojov a účinnosti dosahovania cieľov a zámerov na úrovni územnej samosprávy.

Školiaci materiál vychádza z oficiálnych dokumentov Ministerstva financií SR, ktoré definujú regulačný a metodologický rámec pre programové rozpočtovanie na úrovni územnej samosprávy¹.

Cieľom školiaceho materiálu je vysvetliť:

- ✓ Podstatu strategického plánovania.
- ✓ Súvislosť medzi strategickým plánovaním a programovým rozpočtovaním.
- ✓ Význam spolupráce zainteresovaných strán v rámci subjektu územnej samosprávy pri strategickom plánovaní.

Školiaci materiál je určený:

- ✓ Zamestnancom obce/Obecného úradu, zamestnancom rozpočtovej organizácie zriadenej obcou.
- ✓ Voleným zástupcom v obci Unín.
- ✓ Predstaviteľom nevládných a záujmových organizácií a obyvateľom, ktorí sa zaujímajú o to, akým spôsobom obec Unín používa verejné zdroje.

¹ Oficiálne dokumenty sú dostupné na internetovej stránke Ministerstva financií SR: <http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=6487>.

Základné princípy a východiská

Rozdeľovanie a uvoľňovanie rozpočtových zdrojov bez strategického pohľadu, môžeme označiť za krátkozraké, pretože rozpočet, ktorý sa neodvíja od strategického plánu, zvyčajne prezentuje len aktuálne priority a krátkodobé ciele.

Ak má obec Unín využívať existujúce rozpočtové zdroje čo najlepšie, mala by si jasne stanoviť víziu, poslanie a svoje smerovanie vo forme zámerov a cieľov.

Navyše, pravdepodobne nie všetci zamestnanci v rámci obecného úradu a nie všetci obyvatelia obce majú predstavu o tom, čo obec robí, kam smeruje a prečo. Práve strategický plán je tou pomôckou, ktorá môže pomôcť jednoduchým spôsobom na tieto otázky odpovedať.

Programové rozpočtovanie môžeme v tomto kontexte považovať za nástroj, ktorý účinne spája obsah strategického plánu² s rozpočtovými zdrojmi.

Preto za prvú reálnu úlohu pri implementácii programového rozpočtovania môžeme vo všeobecnosti pokladať prípravu **strategického plánu**.

² A plánov všeobecne.

Projekt: Pilotná implementácia programového rozpočtovania (s dôrazom na využitie strategického plánovania) pre zvýšenie efektívnosti vynakladania verejných zdrojov a účinnosti dosahovania cieľov a zámerov na úrovni územnej samosprávy

Pre vypracovanie strategického plánu neexistuje univerzálny návod ani predpísaný počet strán, ale bez ohľadu na prístup, ktorý zvolíme, by mal plán obsahovať odpovede na 4 základné otázky:

1. Kde sa obec Unín nachádza v súčasnosti? (analýza súčasného stavu³ a určenie **vízie a poslania**).
2. Kam sa chce obec dostať v budúcnosti? (naformulovanie **zámerov a strednodobých výsledkovo orientovaných cieľov**, ktoré prispievajú k dosiahnutiu zámerov).
3. Akým spôsobom sa tam obec dostane? (stratégie, de facto **úlohy, činnosti a aktivity**, ktoré samospráva na to vyvinie a bude ich financovať z rozpočtu).
4. Ako skontroluje obec svoj pokrok? (**merateľné ukazovatele** plnenia strednodobých výsledkových cieľov).

Zároveň je dôležité povedať, že strategický plán, ktorý nerešpektuje či nebude rešpektovať **rozpočtovú realitu** obce, sa s najväčšou pravdepodobnosťou stane **nerealizovateľný**.

³ Pre analýzu súčasného stavu je dostačujúce vypracovať SWOT analýzu, t.j. nie je potrebné vyrábať a najmä zverejňovať v rámci plánu objemné analytické texty.

Box 1: Ilustratívny príklad štruktúry strategického plánu

ČO STRATEGICKÝ PLÁN OBSAHUJE:

VÍZIU – ktorá opisuje predstavu o ideálnom stave obce Unín, resp. ideálnom stave jej fungovania.

POSLANIE – ktoré prezentuje zmysel existencie obce Unín (čo robí, prečo to robí a pre koho).

Strategický plán mapuje **HLAVNÉ OBLASTI** alebo **KOMPETENCIE** samosprávy: napríklad Doprava, Komunikácie, Vzdelávanie, Odpadové hospodárstvo, Kultúra, Šport a pod. Tieto oblasti sa potom môžu stať **VÝDAVKOVÝMI PROGRAMAMI V PROGRAMOVOM ROZPOČTE**.

Pre každú z týchto oblastí, by mal existovať jasný **ZÁMER** obce Unín, ktorý vyjadruje budúci stav, ktorý chce obec v konečnom dôsledku v rámci danej oblasti „dosiahnuť“ a **STREDNODOBÉ VÝSLEDKOVO ORIENTOVANÉ CIELE**, ktoré vyjadrujú významné spoločenské a ekonomické zmeny, prispievajúce k dosiahnutiu zámerov.

Aby ciele mali význam (a neboli len formálnymi deklaráciami) je potrebné k nim formulovať aj **MERATEĽNÉ UKAZOVATELE VÝSLEDKU**, prostredníctvom ktorých meriame pokrok pri plnení cieľov.

Plán by mal obsahovať alebo naznačovať aj **ÚLOHY, ČINNOSTI, AKTIVITY**, ktoré nám svojimi výstupmi a krátkodobými výsledkami pomôžu plniť strednodobé ciele. Tieto aktivity, činnosti, úlohy sú financované z rozpočtových zdrojov a stávajú sa **SÚČASŤOU PROGRAMOVEJ ŠTRUKTÚRY** na úrovni podprogramov a prvkov (projektov).

Podobne ako pri rozpočtovom procese, aj pri strategickom plánovaní je dôležité definovať **zodpovednosť**. Z dôvodu veľkého vecného významu – strategický plán by mal de facto vytvoriť základný rámec pre všetky

Projekt: Pilotná implementácia programového rozpočtovania (s dôrazom na využitie strategického plánovania) pre zvýšenie efektívnosti vynakladania verejných zdrojov a účinnosti dosahovania cieľov a zámerov na úrovni územnej samosprávy

aktivity samosprávy na tri až päť rokov – by mala byť jeho tvorba a schválenie podmienená širokým politickým, odborným i spoločenským konsenzom.

Vytvorenie strategického plánu **nie je nevyhnutná podmienka** pre zavedenie programového rozpočtovania – a to **najmä v prípade malých obcí**.

Programový rozpočet môže svojou podstatou nahradiť strategický plán, pretože v konečnom dôsledku **obsahuje** aj **zámery** aj **strednodobé výsledkové ciele** a môže sa odvolávať či obsahovať aj **víziu** a **poslanie** obce.

Napriek tomu vypracovanie (vlastnú existenciu) strategického plánu môžeme považovať za veľmi **užitočný nástroj pre plánovanie** činností a výdavkov v strednodobom rámci, podčiarkujúci **transparentnosť** pri využívaní verejných zdrojov a **komunikáciu** s obyvateľmi obcí, miest, či krajov.

Cvičenie

Nasledujúce úlohy sú určené pre účastníkov školenia. Účastníci školenia môžu pracovať individuálne alebo v skupinách.

Úlohy:

1. Pokúste sa sformulovať 4 základné otázky, na ktoré by mal odpovedať každý strategický plán.
2. Pokúste sa zdefinovať štruktúru strategického plánu obce Unín.

Príprava na strategické plánovanie

Skôr, ako samospráva implementuje filozofiu strategického plánovania, mala by sa na to dôkladne pripraviť.

Rozdelenie úloh

Ešte pred vlastnou implementáciou strategického plánovania by mala byť stanovená **jasná zodpovednosť**⁴ za plnenie jednotlivých úloh (riadenie procesu, koordinácia procesu či vlastné vypracovanie plánu).

Je to zvyčajne **vedenie samosprávy** (napr. starosta obce), ktoré nesie v procese strategického plánovania celkovú zodpovednosť, čo znamená najmä:

- ✓ Kontrolu opodstatnenosti definovaných zámerov a cieľov.
- ✓ Poverenie osoby alebo tímu zodpovedného za koordináciu a realizáciu procesu.
- ✓ Zabezpečenie potrebných zdrojov na realizáciu procesu.
- ✓ Stanovenie časového rámca pre vypracovanie plánu.
- ✓ Zabezpečenie informovanosti o pokroku pri tvorbe plánu (napr. voči zastupiteľstvu či verejnosti).

⁴ Definovanie zodpovedností - uvedené v texte tejto kapitoly - je všeobecným príkladom. Každý subjekt si mieru a obsah zodpovednosti môže ľubovoľne prispôbiť konkrétnym podmienkam.

Projekt: Pilotná implementácia programového rozpočtovania (s dôrazom na využitie strategického plánovania) pre zvýšenie efektívnosti vynakladania verejných zdrojov a účinnosti dosahovania cieľov a zámerov na úrovni územnej samosprávy

- ✓ Hodnotenie miery dosahovania zámerov a cieľov a informovanie verejnosti a zastupiteľstva (po implementácii plánu).

Zodpovednosť za **koordináciu** procesu strategického plánovania môže byť delegovaná jednej osobe alebo tímu. Vo väčšine prípadov sa koordinátorom stáva niekto z vedenia obce (napr. v prípade obce to môže byť člen zastupiteľstva, predseda/člen komisie, kontrolór, senior zamestnanec alebo pät aj starosta).

Koordinátor (koordinačný tím) zodpovedá za proces strategického plánovania, čo znamená najmä:

- ✓ Definovanie jednotlivých konkrétnych krokov pri tvorbe plánu a časový harmonogram realizácie.
- ✓ Zabezpečenie pravidelných pracovných stretnutí.
- ✓ Monitorovanie procesu prípravy plánu a dodržiavanie časového harmonogramu.
- ✓ Informovanie vedenia obce.

Nemenej dôležitou úlohou je určiť osoby, ktoré budú reálne pracovať na príprave strategického plánu (tí, ktorí plán vypracujú) – **tím pre strategické plánovanie**.

Tím pre strategické plánovanie (skupina ľudí, ktorí plán reálne vypracúvajú) zodpovedá za realizáciu vlastného procesu plánovania, čo znamená najmä:

- ✓ Identifikovanie jednotlivých účastníkov procesu a ich úloh.

Projekt: Pilotná implementácia programového rozpočtovania (s dôrazom na využitie strategického plánovania) pre zvýšenie efektívnosti vynakladania verejných zdrojov a účinnosti dosahovania cieľov a zámerov na úrovni územnej samosprávy

- ✓ Definovanie spôsobu komunikácie, prostredníctvom ktorej budú zamestnanci obce informovaní o príprave strategického plánu.
- ✓ Vypracovanie detailného plánu realizácie.
- ✓ Získanie podkladov od všetkých účastníkov procesu plánovania.
- ✓ Vypracovanie a aktualizovanie strategického plánu.

Kvalita tímu pre strategické plánovanie a následne aj výstup ich činnosti - strategický plán - vo veľkej miere závisí od vedomostí jeho členov o samospráve a jej fungovaní, kompetenciách, úlohách a samozrejme o potrebách jej „zákazníkov“. V mnohých prípadoch je preto tím tvorený vedúcimi zamestnancami obce, ak je to samozrejme z hľadiska personálnych kapacít obecného úradu možné. V prípade obcí je napr. možné, aby tím tvoril majoritne dodávateľ strategického plánu, ak si obec takúto službu objedná. V tíme môže byť zastúpená aj obec prostredníctvom člena komisie alebo zastupiteľstva či zamestnanca obce a pod.

Príprava zamestnancov na strategické plánovanie

Nie všetci zamestnanci obecného úradu majú jasnú predstavu o vízii, poslaní, úlohách a smerovaní obce. Strategické plánovanie (a vlastný strategický plán) im preto môže poskytnúť úplne iný pohľad na prostredie, v ktorom pracujú. Aj preto je veľmi dôležité:

- ✓ Vzdelávať zamestnancov obce v oblasti strategického plánovania a generálne v oblasti orientácie na dosahovanie výsledkov (ktorej súčasťou je aj programové rozpočtovanie).
- ✓ Vysvetľovať im ich úlohy pri napĺňaní zámerov a cieľov obce.

Projekt: Pilotná implementácia programového rozpočtovania (s dôrazom na využitie strategického plánovania) pre zvýšenie efektívnosti vynakladania verejných zdrojov a účinnosti dosahovania cieľov a zámerov na úrovni územnej samosprávy

- ✓ Využívať individuálne (odborné) znalosti zamestnancov na mapovanie a zlepšovanie pracovného procesu (ktorý prispieva k napĺňaniu cieľov a zámerov).
- ✓ Motivovať zamestnancov pre hľadanie alternatívnych stratégií/nástrojov na plnenie cieľov a zámerov.
- ✓ „Spájať“ úlohy zamestnancov so zámermi a cieľmi obce.

Kvalita strategického plánovania (príprava plánu a jeho implementácia) závisí do veľkej miery na tom, ako sú zamestnanci informovaní o procese plánovania, ich úlohách v tomto procese a do akej miery sa vzbudí ich dôvera k tomuto procesu. V tejto súvislosti je preto dôležité **zahrnúť zamestnancov** obce do procesu strategického plánovania hneď od začiatku; poskytovať im spätnú väzbu na ich vstupy, týkajúce sa prípravy strategického plánu; pravidelne s nimi komunikovať o postupe prác a vytvárať pozíciu „partnerstva“.

Výber účastníkov (zainteresovaných strán) strategického plánovania

Aby bol strategický plán všeobecne akceptovateľný a najmä aplikovateľný, je už v úvodnom štádiu potrebné do jeho prípravy zahrnúť všetkých, ktorí na jeho príprave majú záujem, teda okrem zamestnancov obce aj obyvateľov, partnerov zo súkromného sektora, predstaviteľov iných subjektov verejnej správy, záujmové skupiny (komory, združenia) a pod.

Samospráva môže koordinovať proces strategického plánovania (prípravu svojho strategického plánu) aj s inými subjektmi, ktoré majú podobné zámery/ciele. Podstatou takejto vzájomnej koordinácie je najmä:

Projekt: Pilotná implementácia programového rozpočtovania (s dôrazom na využitie strategického plánovania) pre zvýšenie efektívnosti vynakladania verejných zdrojov a účinnosti dosahovania cieľov a zámerov na úrovni územnej samosprávy

- ✓ Určenie takých oblastí, kde koordinovaný alebo spoločný postup pomôže úspešne naplniť spoločné zámery.
- ✓ Zosúladenie zámerov, cieľov a činností, ktoré by si mohli navzájom odporovať.

Nasledujúce úlohy sú určené pre účastníkov školenia. Účastníci školenia môžu pracovať individuálne alebo v skupinách.

Úlohy:

1. Pokúste sa zdefinovať rozdelenie zodpovednosti pri strategickom plánovaní.
2. Pokúste sa zdefinovať účastníkov procesu strategického plánovania.
3. Pokúste sa zdefinovať úlohy účastníkov strategického plánovania.

Kde sme dnes?

Čo by (ne) mala samospráva robiť?

Je dôležité poznať dôvody, ktoré „viedli k vytvoreniu samosprávy“, t.j. nájsť odpovede na otázky:

- ✓ Prečo bola samospráva založená?
- ✓ Čo by mala samospráva robiť?
- ✓ Akými problémami a úlohami by sa mala samospráva zaoberať?
- ✓ Aký prínos má z jej existencie verejnosť (obyvatelia, podnikatelia a pod.)?

Zmysel existencie obce Unín (**poslanie**) definujú rozsiahlym spôsobom rôzne regulácie (zákony, nariadenia a pod.). Pri formulovaní poslania je základným krokom (ktorý zvyčajne realizuje tím pre strategické plánovanie) identifikácia najdôležitejších regulácií (dokumentov) a prehodnotenie ich aktuálnosti (v prípade obce sú hlavnými reguláciami zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení, prípadne jej štatút a pod.).

Proces strategického plánovania totiž poskytuje obci v tomto momente možnosť analyzovať jej úlohy s cieľom identifikovať tie, ktoré si vyžadujú úpravu, resp. tie, ktoré nie sú aktuálne a môžu byť zrušené (obec môže historicky vykonávať niektoré činnosti, ktoré už nemajú relevantných adresátov, resp., na ich plnenie používa metódy alebo nástroje, ktoré sú

Proces strategického plánovania je ideálne začať tým, že si samospráva vyjasní, čo by mala vlastne robiť. Prvým krokom pri strategickom plánovaní je definovanie poslania a vízie. Druhým základným krokom je analýza faktorov, ktoré ovplyvňujú schopnosť samosprávy poslanie (víziu) realizovať. Tento proces sa nazýva všeobecne SWOT analýza.

Projekt: Pilotná implementácia programového rozpočtovania (s dôrazom na využitie strategického plánovania) pre zvýšenie efektívnosti vynakladania verejných zdrojov a účinnosti dosahovania cieľov a zámerov na úrovni územnej samosprávy

zbytočne byrokratické, spôsobujú administratívne zaťaženie obyvateľov alebo sú nákladné).

Definovanie poslania

Poslanie⁵ je komplexná, ale zároveň stručná definícia zmyslu existencie obce Unín.

Poslanie definuje podobu, o akú sa obec usiluje, prezentuje základné služby (produkty), ktoré poskytuje a identifikuje hlavných „zákazníkov“ obce (obyvateľov, podnikateľov, neziskový sektor, záujmové združenia a pod.).

Inými slovami povedané, poslanie vyjadruje základný dôvod existencie obce a odpovedá na tri otázky:

- Čo obec Unín robí?
- Prečo to robí?
- Pre koho to robí?

Poslanie má byť jasné, stručné a konkrétne. Má objasňovať mandát obce (regulácie, ktoré determinujú zmysel jej existencie) a identifikovať základné potreby/úlohy, pre riešenie ktorých bola založená.

⁵ Pozn. Všetci zamestnanci samosprávy by mali byť schopní identifikovať/nájsť vzťah medzi svojou prácou a zadefinovaným poslaním.

Projekt: Pilotná implementácia programového rozpočtovania (s dôrazom na využitie strategického plánovania) pre zvýšenie efektívnosti vynakladania verejných zdrojov a účinnosti dosahovania cieľov a zámerov na úrovni územnej samosprávy

Príklady

Nasledujúca časť prezentuje všeobecné príklady poslania a konkrétne príklady potenciálneho poslania obce Unín.

Box 2: Všeobecný príklad poslania obce

Poslaním našej obce je poskytovanie vysokokvalitných a dostupných služieb samosprávy pre všetkých; ekonomický rozvoj prostredníctvom podpory miestnych podnikateľov a orientácie na cestovný ruch; rozvoj kultúrneho života obce, športových a občianskych aktivít; podpora vzdelávania a rozširovania vedomostí pre život v 21. storočí; udržiavanie bezpečných ulíc, ochrana majetku a života obyvateľov; vytváranie príjemného prostredia pre život; podpora aktívnej účasti obyvateľov na živote v obci.

Poslaním našej obce je neustále vytvárať podmienky pre jej rozvoj a prosperitu obyvateľov a poskytovať vysokokvalitné, nebyrokratické a dostupné služby pre všetkých občanov.

Box 3: Konkrétne príklady potenciálneho poslania obce Unín

Poslaním našej obce je zabezpečovať vyvážené podmienky pre harmonický život všetkých kategórií svojich obyvateľov; ohľaduplne využívať svoje prírodné bohatstvo za účelom jeho ekonomického a ekologického zvelaďovania; chrániť svoje kultúrne tradície a zvyklosti.

Poslaním obce Unín je účinný a hospodárny výkon samosprávy a efektívne plnenie nezastupiteľných úloh obce v prospech všetkých občanov obce.

Poslaním obce Unín je zabezpečovať podmienky pre udržateľný rozvoj obce, zameraný hlavne na trvalý ekonomický rast a rast životnej úrovne obyvateľov obce, pri rešpektovaní environmentálnych požiadaviek a obmedzení súvisiacich s existenciou lokálnych prírodných hodnôt.

Vízia a hodnoty

Ďalšou dôležitou súčasťou pri príprave strategického plánu je definovanie vízie (a prípadne aj hodnôt).

Kým poslanie vyjadruje prečo obec Unín existuje, vízia prezentuje predstavu o (ideálnej) budúcnosti obce.

Hodnoty prezentujú princípy fungovania obce (v čo samospráva verí), respektíve spôsob, akým obec realizuje svoje poslanie a naplňa víziu.

Príklady

Nasledujúca časť prezentuje všeobecné príklady vízie/hodnôt a konkrétne príklady potenciálnej vízie obce Unín a jej hodnôt.

Box 4: Všeobecné príklady vízie obce

Naša obec sa stane atraktívnym, životaschopným, prosperujúcim a bezpečným miestom. Budeme obcou, ktorá poskytuje príležitosti pre svojich obyvateľov, podnikateľov aj návštevníkov. Obec bude dobrým domovom, bude miestom pre prácu, podnikanie, vzdelanie, oddych i zábavu. Obec získa pozíciu významnej turistickej a športovo-relaxačnej oblasti.

Naša obec bude bezpečným a prosperujúcim miestom, ktoré bude priťahovať návštevníkov svojou unikátnou prírodnou scenériou a zachovaným kultúrnym a historickým bohatstvom.

Projekt: Pilotná implementácia programového rozpočtovania (s dôrazom na využitie strategického plánovania) pre zvýšenie efektívnosti vynakladania verejných zdrojov a účinnosti dosahovania cieľov a zámerov na úrovni územnej samosprávy

Box 5: Konkrétne príklady potenciálnej vízie obce Unín

Obec Unín sa stane ideálnym miestom pre život.

Unín sa stane obcou s najatraktívnejšími podmienkami v regióne pre život, podnikanie a oddych.

Obec Unín sa stane miestom, ktoré si každý v regióne Skalica vyberie pre svoj život a podnikanie.

Box 6: Všeobecné príklady hodnôt

- *Kreatívnosť* - Hľadáme a presadzujeme inovatívne riešenia problémov.
- *Spolupráca* - Pri našej práci sa navzájom podporujeme a pracujeme ako tím.
- *Kvalitné služby* - Pri naplňaní zámerov a cieľov samosprávy sa snažíme o maximálnu účinnosť a kladieme dôraz na efektívnosť vynakladaných verejných zdrojov.
- *Zodpovednosť* - Umožňujeme obyvateľom mesta, aby mohli posudzovať našu prácu a kontrolovať plnenie stanovených cieľov.
- *Úcta k prírode* - Pri všetkých našich aktivitách máme na pamäti dopad na životné prostredie.

Box 7: Konkrétne príklady potenciálnych hodnôt obce Unín

- ❖ **Rovnosť** - Všetky naše aktivity budú uskutočňované tak, aby nediskriminovali žiadnu skupinu obyvateľstva.
- ❖ **Transparentnosť** - Včas a priebežne budeme poskytovať informácie o našich činnostiach obyvateľom obce tak, aby mohli každý krok samosprávy posúdiť a zhodnotiť.
- ❖ **Efektívnosť** - Rozhodujúcim kritériom pri vynakladaní verejných zdrojov obce je pre nás efektívnosť.
- ❖ **Úžitkovosť** - Budeme sa snažiť produkovať len také služby a tovary, ktoré môže potenciálne a za rovnakých podmienok využívať nerozdielne každý občan.

Cvičenie

Nasledujúce úlohy sú určené pre účastníkov školenia. Účastníci školenia môžu pracovať individuálne alebo v skupinách.

Úlohy:

1. Pokúste sa sformulovať definíciu *poslania*.
2. Pokúste sa sformulovať definíciu *vízie*.
3. Pokúste sa vysvetliť, aký je rozdiel medzi *poslaním* a *víziou*.
4. Pokúste sa sformulovať príklad *poslania* pre obec Unín.
5. Pokúste sa sformulovať príklad *vízie* pre obec Unín.

Interné hodnotenie (ako časť SWOT analýzy)

V začiatkoch tvorby strategického plánu – pri analyzovaní otázky KDE SME DNES? - je užitočné vyvolať diskusiu (brainstorming) o úspechoch obce Unín a následne o oblastiach, v ktorých chce obec dosiahnuť viac (napr. poskytovanie kvalitnejších služieb), alebo v ktorých sa jej nepodarilo splniť v predchádzajúcom období stanovené záväzky (ciele).

Diskusia o úspechoch obce svojim spôsobom indikuje **silné stránky** a naopak, tie oblasti, v ktorých sa nepodarilo (nedarí) dosiahnuť obci stanovené ciele, môžeme označiť za **slabé stránky**.

Silné a slabé stránky môže samospráva identifikovať aj prostredníctvom benchmarkingu - porovnávaním sa s inou samosprávou (napr. v oblasti kvality či rozsahu poskytovaných služieb verejnosti).

Box 8: Príklady otázok do diskusie pri internom hodnotení

- ✓ Ktoré najvýznamnejšie úspechy sme dosiahli za ostatné roky?
- ✓ Akým spôsobom profitovala z týchto úspechov verejnosť?
- ✓ Ako by bolo možné dosiahnuté úspechy zlepšiť?
- ✓ V ktorej oblasti sme nedosiahli to, čo sme si naplánovali (čo sme chceli dosiahnuť)?
- ✓ Aké sú príčiny neúspechu, resp. nenaplnenia cieľov?
- ✓ A pod.

Externé hodnotenie (ako časť SWOT analýzy)

Každá samospráva pôsobí v istom prostredí (internom aj externom), ktoré nejakým spôsobom buď obmedzuje, alebo naopak stimuluje jej činnosť.

Cieľom externého hodnotenia je identifikovať faktory, ktoré ovplyvňujú alebo potenciálne môžu ovplyvniť činnosť samosprávy a dosahovanie stanovených zámerov/cieľov. Inými slovami, pri externom hodnotení sa identifikujú tzv. **príležitosti** (faktory, pozitívne ovplyvňujúce dosahovanie zámerov) a **ohrozenia** (faktory, ktoré ohrozujú/môžu ohroziť napĺňanie zámerov).

Box 9: Príklady otázok, ktoré si môžeme položiť pri realizácii externého hodnotenia z hľadiska súčasnej situácie

- ✓ Aký je predpoklad vývoja samosprávy v nasledujúcich rokoch (jej jednotlivých úloh)?
- ✓ Aké sú hlavné problémy, ktoré samospráva v súčasnosti rieši? Aká je ich dimenzia – miestna/národná/EÚ? Prečo sú tieto problémy významné?
- ✓ Ktoré z problémov sa v najväčšej miere dotýkajú verejnosti? Aký dopad majú tieto problémy na chod samosprávy?
- ✓ Dokáže v súčasnosti samospráva realizovať všetky dopytované služby pre verejnosť? Plní samospráva očakávania, ktoré verejnosť má?
- ✓ Pomáha súčasná organizačná štruktúra samosprávy (teda napr. obecného úradu⁶) pri plnení poslania?

⁶ Za podmienky, že existuje relevantná organizačná štruktúra.

Projekt: Pilotná implementácia programového rozpočtovania (s dôrazom na využitie strategického plánovania) pre zvýšenie efektívnosti vynakladania verejných zdrojov a účinnosti dosahovania cieľov a zámerov na úrovni územnej samosprávy

Box 10: Príklady otázok, ktoré si môžeme položiť pri realizácii externého hodnotenia z hľadiska budúceho vývoja

- ✓ Ktoré faktory môžu významným spôsobom ovplyvniť prostredie, v ktorom sa samospráva nachádza?
- ✓ S akými najvýznamnejšími problémami sa samospráva môže v budúcnosti stretnúť? A akým spôsobom ju môžu ovplyvniť?
- ✓ Čo môže samospráva robiť lepšie, aby vo väčšej miere vychádzala v ústrety dopytom verejnosti?
- ✓ Na ktoré výzvy alebo príležitosti by mala samospráva reagovať?

Význam SWOT analýzy

Interné a externé hodnotenie popisuje situáciu, v ktorej sa obec v súčasnosti nachádza a zároveň identifikuje problémy, ktoré musí vyriešiť, aby mohla i naďalej plniť svoje poslanie.

SWOT analýza predstavuje základný predpoklad pre prípravu strategického plánu (ďalšie realizované kroky pri jeho príprave). Identifikuje významné faktory, ktoré sú základom pre formulovanie **zámerov**, poskytuje údaje, ktoré sú nevyhnutné na stanovenie **cieľov** a súčasne pomáha vytvárať bázu pre alokáciu zdrojov na implementáciu jednotlivých rozpočtových programov.

Príklady

Nasledujúca časť prezentuje všeobecné príklady SWOT analýzy obce Unín.

Box 11: Príklad zjednodušenej SWOT analýzy pre oblasť kultúry

Silné stránky

- ✓ dlhoročná história obce, tradície
- ✓ prítomnosť kultúrnych pamiatok
- ✓ rozvoj a uchovávanie kultúrnych tradícií a folklóru
- ✓ dobré kultúrne povedomie obyvateľov
- ✓ existencia kultúrneho domu s kapacitou 300 osôb
- ✓ tradície v oblasti ochotníckeho divadla
- ✓ pravidelné kultúrne podujatia - hody, fašiangy, stávanie mája, veľkonočná pochôdzka mládencov, mikulášska pochôdzka,

Slabé stránky

- ✓ nedostatok finančných prostriedkov pre činnosť kultúrnych zariadení a pre ich rozvoj,
- ✓ absencia združenia, záujmového krúžku v oblasti kultúry,
- ✓ zlý fyzický stav kultúrneho domu,
- ✓ slabá propagácia a reklama kultúrnych aktivít obce,
- ✓ nedostatočné materiálne vybavenie na kultúrne a vzdelávacie podujatia,
- ✓ chátrajúce kultúrne pamiatky,
- ✓ neexistencia zariadenie propagujúceho tradičné remeslá z okolia obce,

Príležitosti

- ✓ rekonštrukcia kultúrneho domu,
- ✓ spracovanie ročného programu kultúrnych podujatí,
- ✓ usporadúvanie výročných kultúrnych podujatí pri príležitosti prvej zmienky o obci,
- ✓ cezhraničná spolupráca s Českou republikou v oblasti kultúry,
- ✓ každoročné folklórne slávnosti,
- ✓ lepšia koordinovanosť a propagácia kultúrnych aktivít obce,
- ✓ výstavba izby folklóru a zvyklostí obce,

Projekt: Pilotná implementácia programového rozpočtovania (s dôrazom na využitie strategického plánovania) pre zvýšenie efektívnosti vynakladania verejných zdrojov a účinnosti dosahovania cieľov a zámerov na úrovni územnej samosprávy

- ✓ výstavba remeselného dvora,
- ✓ rozvoj sponzorovania kultúry,
- ✓ obnova zanikajúcich tradícií,
- ✓ vydanie multimediálnych propagačných materiálov o obci, jej kultúrnom dedičstve a tradícií,
- ✓ zefektívnenie spolupráce s okolitými obcami na regionálnej úrovni,
- ✓ možnosť získania finančných prostriedkov z fondov EU,

Ohrozenia

- ✓ nezáujem obyvateľov o rozvoj kultúry v obci
- ✓ slabá podpora kultúry zo strany štátu a VUC,
- ✓ posun priorít mládeže ku konzumnej kultúre,
- ✓ nedostatok finančných prostriedkov na šírenie miestnej kultúry za hranice katastrálneho územia na obce,

Box 12: Príklad zjednodušenej SWOT analýzy pre oblasť školstvo a šport

Silné stránky

- ✓ dobré vzdelávacie výsledky základnej školy,
- ✓ rekonštruovaná základná škola s kapacitou 250 žiakov a pripojená na sieť Internet
- ✓ počítačová učebňa,
- ✓ dostatok priestorov na výkon vzdelávacej činnosti,
- ✓ existencia materskej školy s kapacitou 40 žiakov,
- ✓ využívanie priestorov škôl a školských zariadení pre verejnosť,
- ✓ existencia futbalového ihriska,
- ✓ futbalový oddiel,
- ✓ stolnotenisový oddiel,

Slabé stránky

- ✓ absencia mimoškolského vzdelávacieho zariadenia,
- ✓ zlý technický stav materskej školy,
- ✓ nedostatok kapacity športových ihrísk v okolí školy,
- ✓ pomalé zavádzanie informačných technológií do školy,
- ✓ nedostatok moderných učebných pomôcok,
- ✓ deficit finančných prostriedkov na nákup nástrojov a zariadení v školstve,

Projekt: Pilotná implementácia programového rozpočtovania (s dôrazom na využitie strategického plánovania) pre zvýšenie efektívnosti vynakladania verejných zdrojov a účinnosti dosahovania cieľov a zámerov na úrovni územnej samosprávy

Príležitosti

- ✓ ďalšie zavádzanie výpočtovej techniky do školy - zvýšenie počítačovej gramotnosti žiakov a učiteľov,
- ✓ koordinácia výchovy a vzdelávania so všetkými odbornými inštitúciami,
- ✓ výstavba oddychovej a športovej zóny v obci,
- ✓ zefektívnenie spolupráce s okresným mestom na regionálnej úrovni,
- ✓ úprava turistických chodníkov,
- ✓ výstavba športového areálu,
- ✓ podpora záujmových krúžkov zo strany obce,
- ✓ možnosť získania finančných prostriedkov z fondov EU,

Ohrozenia

- ✓ vplyv nežiaducich javov na deti a mládež
- ✓ nedostatok finančných prostriedkov na údržbu existujúcich vzdelávacích a športových objektov,
- ✓ nedostatočné materiálne zabezpečenie a nesytemová podpora talentovanej mládeže v jednotlivých druhoch športov,
- ✓ nedostatok finančných prostriedkov na výstavbu nových športovo-rekreačných objektov,
- ✓ demografický vývoj – pokles obsadenosti kapacity školy a materskej školy

Box 13: Príklad zjednodušenej SWOT analýzy pre oblasť životné prostredie

Silné stránky

- ✓ kompletná plynofikácia obce,
- ✓ kvalitná legislatíva pre nakladanie s KO a DSO,
- ✓ prírodné bohatstvo s lesmi, pasienkami,
- ✓ veľké plochy lesov vhodných na rekreáciu,
- ✓ vysoká hustota vzácnych prírodných úkazov,
- ✓ fungujúci systém likvidácie a odvozu TKO – firma VEPOS Skalica,
- ✓ 60 % obyvateľov využíva na zásobovanie teplom zemný plyn,
- ✓ existencia separovaného zberu,
- ✓ ochranné pásma vodárenských zdrojov,
- ✓ pomerne dobrý stav životného prostredia v Trnavskom kraji,

Slabé stránky

- ✓ narastanie individuálnej automobilovej a motocyklovej dopravy,
- ✓ absencia splaškovej kanalizačnej siete s ČOV,
- ✓ v širšom okolí prítomné výrobné prevádzky spôsobujúce nadmernú produkciu polietavých častíc prachu,
- ✓ nízka miera vynútiteľnosti práva v oblasti ŽP,
- ✓ nedostatočná informovanosť obyvateľstva o stave ŽP,
- ✓ nedostatok technických kapacít zberu, dopravy,
- ✓ až 38 % využívanie pevných palív pri vykurovaní,
- ✓ kyslé dažde znehodnocujúce lesný porast v okolí,
- ✓ nadmerné využívanie umelých hnojív spôsobujúce acidifikáciu pôdy,
- ✓ existencia čiernych skládok,
- ✓ absencia oddychovej zóny pre obyvateľov,
- ✓ existencia nezrekultivovanej skládky TKO,

Príležitosti

- ✓ kompletná zmena palivovej základne,
- ✓ úprava verejných plôch,
- ✓ rozšírenie separovaného zberu v celej obci,
- ✓ rekonštrukcia miestnych komunikácií,
- ✓ spustenie ČOV,
- ✓ vybudovanie miestnej splaškovej kanalizácie,
- ✓ možnosti materiálového, resp. energetického využitia odpadov pri rešpektovaní duálnych vlastností odpadov,
- ✓ dôsledné plnenie kvalítne stanovených cieľov v oblasti odpadového hospodárstva,
- ✓ regulácia koryta miestneho potoka,
- ✓ výstavba chodníkov popri miestnych komunikáciách,
- ✓ odstránenie zdrojov znečistenia povrchových a podzemných vôd ohrozujúcich zdroje pitnej vody,
- ✓ zvýšiť právne vedomie obyvateľstva vo sfére životného prostredia,
- ✓ výstavba oddychovej zóny v širšom centre obce,
- ✓ výstavba športovo – rekreačného areálu v obci,
- ✓ možnosti získania finančných prostriedkov z fondov EU,

Projekt: Pilotná implementácia programového rozpočtovania (s dôrazom na využitie strategického plánovania) pre zvýšenie efektívnosti vynakladania verejných zdrojov a účinnosti dosahovania cieľov a zámerov na úrovni územnej samosprávy

Ohrozenia

- ✓ zhoršujúci sa stav životného prostredia v dôsledku nadmernej hospodárskej činnosti v ostatných častiach kraja,
- ✓ zhoršujúci sa stav životného prostredia v dôsledku nadmerného využívania fosílnych palív domácnosťami.
- ✓ ohrozená kvalita pitných a povrchových vôd,
- ✓ zhoršenie zdravotného stavu obyvateľstva,
- ✓ znečistenie ovzdušia veľkými zdrojmi znečistenia,
- ✓ zníženie biodiverzity,
- ✓ pretrvávajúce vykurovanie tuhými palivami,
- ✓ nárast množstva vyvázaných odpadov,
- ✓ nízka disciplína pri nakladaní s odpadmi,
- ✓ neriešenie problému existencie „čiernych“ skládok,

Cvičenie

Nasledujúce úlohy sú určené pre účastníkov školenia. Účastníci školenia môžu pracovať individuálne alebo v skupinách.

Úlohy:

1. Pokúste sa sformulovať definíciu *SWOT analýzy*.
2. Pokúste sa vysvetliť význam *SWOT analýzy*.
3. Pokúste sa vytvoriť *SWOT analýzu* pre niektorú z oblastí pôsobnosti obce Unín.

Kam sa chceme dostať v budúcnosti?

Zámery

Zámer vyjadruje očakávaný pozitívny dôsledok/dopad dlhodobého plnenia príslušných cieľov, ergo budúci stav, ktorý chceme v konečnom dôsledku dosiahnuť.

Úlohou zámeru je popísať stav, ktorý chce obec Unín dosiahnuť v jednotlivých kompetenčných oblastiach (napr. Školstvo, Kultúra, Šport, Doprava, Komunikácie a pod., resp. oblastiach, v ktorých realizuje nejakú činnosť) alebo inak povedané prezentovať dopady alebo dôsledky dlhodobého plnenia úloh a cieľov obce v týchto oblastiach. V prípade samosprávy a vo vzťahu k programovému rozpočtu môžeme tieto „kompetenčné oblasti“ považovať za **programy** (a/alebo ich časti).

Správne naformulovaný zámer:

- Jednoducho a stručne popisuje budúci stav.
- Je všeobecný, formulovaný pre dlhšie/dlhé časové obdobie (počas trvania programu).
- Je formulovaný v súlade s poslaním samosprávy a „pomáha“ ho naplňať.
- Je stanovený ako výzva.
- Je formulovaný tak, aby jasne a jednoznačne deklaroval smerovanie samosprávy v danej oblasti.

Prostredníctvom strategického plánu samospráva deklaruje svoje smerovanie (kam sa chce dostať v budúcnosti). Zámery formulované v strategickom pláne komplexne popisujú stav, ktorý chce samospráva dosiahnuť v jednotlivých kompetenčných oblastiach (programoch). Ciele – na rozdiel od zámerov – predstavujú konkrétne a kvantifikovateľné výsledky.

Projekt: Pilotná implementácia programového rozpočtovania (s dôrazom na využitie strategického plánovania) pre zvýšenie efektívnosti vynakladania verejných zdrojov a účinnosti dosahovania cieľov a zámerov na úrovni územnej samosprávy

Nesprávne naformulovaný zámer:

- Nezohľadňuje potreby verejnosti (občanov, firiem, záujmových združení a pod.).
- Nie je v súlade so stanoveným poslaním samosprávy.
- Nepredstavuje výzvu a nie je orientovaný do budúcnosti.
- Opisuje služby, ktoré samospráva poskytuje alebo činnosti (aktivity) samosprávy.
- Je konkrétny, úzko špecificky zameraný.

Pozn. Tvorbe zámerov sa venuje aj školiaci materiál Prezentácie popisujúce postupy a procesy pri tvorbe programovej štruktúry a školiaci materiál Vzorové príklady tvorby základných prvkov programového rozpočtovania.

Projekt: Pilotná implementácia programového rozpočtovania (s dôrazom na využitie strategického plánovania) pre zvýšenie efektívnosti vynakladania verejných zdrojov a účinnosti dosahovania cieľov a zámerov na úrovni územnej samosprávy

Príklady

Nasledujúca časť prezentuje všeobecné príklady správne a nesprávne naformulovaných zámerov a konkrétne príklady potenciálnych zámerov obce Unín.

Box 14: Všeobecné príklady správne formulovaných zámerov

Všeobecný príklad: Bezpečné a priateľské ulice pre všetkých obyvateľov a návštevníkov obce 24 hodín denne.

Všeobecný príklad: Bezpečná a priateľská obec bez kriminality.

Všeobecný príklad: Adresný systém odpadového hospodárstva kladúci dôraz na ochranu životného prostredia.

Všeobecný príklad: Účinný systém zberu a likvidácie odpadu v obci s dôrazom na kvalitu životného prostredia.

Všeobecný príklad: Kvalitný a efektívny školský systém.

Všeobecný príklad: Účinná sociálna sieť pre všetky handicapované skupiny obyvateľov.

Box 15: Všeobecné príklady nesprávne formulovaných zámerov

Negatívny príklad: Vytvárať podmienky pre úspešný rozvoj všetkých druhov škôl a školských zariadení (štátne, súkromné, cirkevné) pre kvalitné školské a mimoškolské vzdelávanie.

Negatívny príklad: Vytvoriť predpoklady pre udržateľnosť kvality životného prostredia v obci, s dôrazom na znižovanie miery znečistenia a ochrany prírody v obci.

Negatívny príklad: Zvyšovať kvalitu a efektívnosť školského vzdelávania na základných školách a poskytovať komplexné služby v tejto oblasti.

Negatívny príklad: Neustále zlepšovať podmienky pre rekreačný a výkonnostný šport a sústavne modernizovať zastaranú športovú infraštruktúru.

Negatívny príklad: Zámerom obce je nielen zachovať existujúci dobrý stav životného prostredia a zvyšovať jeho kvalitu, ale aj eliminovať slabé stránky, neustála osveta, výchova a informovanosť o stave životného prostredia.

Box 16: Konkrétne príklady potenciálnych zámerov obce Unín

PROGRAM : PLÁNOVANIE, MANAŽMENT A KONTROLA

Zámer programu: Unín – najlepšia adresa pre život.

Zámer programu: Efektívny manažment vecí verejných.

PROGRAM : BEZPEČNOSŤ

Zámer programu: Bezpečná obec.

Zámer programu: Obec s minimálnou kriminalitou a maximálnou ochranou občanov a majetku.

Zámer podprogramu: Rýchla reakcia a účinná pomoc v krízových situáciách.

Zámer podprogramu: Účinná pomoc občanom v krajnej núdzi.

PROGRAM: ODPADOVÉ HOSPODÁRSTVO

Zámer programu: Lacný a účinný zber a odvoz odpadu.

Zámer podprogramu: Obec bez čiernych skládok.

Zámer programu: Čisté ulice a verejné priestranstvá obce.

Zámer programu: Adresné a účinné odpadové hospodárstvo s pozitívnym vplyvom na životné prostredie.

PROGRAM: VZDELÁVANIE

Zámer programu: Obec Unín s kvalitným predškolským a školským vzdelávaním.

Zámer programu: Obec s najlepšími podmienkami pre vzdelávanie v okrese.

PROGRAM: KULTÚRA

Zámer programu: Unín – najznámejšia obec na kultúrnej mape Záhoria.

Zámer programu: Kultúrne aktivity obce známe aj za hranicami.

Zámer programu: Vyvážená a neselektívna podpora kultúry a umenia v obci.

PROGRAM: SLUŽBY PRE OBČANOV

Projekt: Pilotná implementácia programového rozpočtovania (s dôrazom na využitie strategického plánovania) pre zvýšenie efektívnosti vynakladania verejných zdrojov a účinnosti dosahovania cieľov a zámerov na úrovni územnej samosprávy

Zámer programu: Elektronická samospráva.

Zámer programu: Minimálna, pružná a nebyrokratická obec.

Zámer programu: Kvalitné služby obce Unín pre jej občanov.

PROGRAM: SOCIÁLNE SLUŽBY

Zámer programu: Unín, obec s účinnou sociálnou pomocou.

Zámer programu: Obec Unín, miesto pre dôstojný život seniorov.

Zámer programu: Unín, obec s adresným sociálnym systémom.

Zámer programu: Unín, obec so sociálnymi istotami pre občanov.

PROGRAM: PROSTREDIE PRE ŽIVOT

Zámer podprogramu: Kvalitné životné prostredie pre harmonický život.

Zámer podprogramu: Unín – líder v starostlivosti o životné prostredie.

Zámer programu: Harmonický život obyvateľov Unína v atraktívnom prostredí.

Zámer programu: Obec s kvalitnými podmienkami pre život.

Zámer podprogramu: Osvetlená obec.

PROGRAM: BÝVANIE

Zámer programu: Unín – obec poskytujúca príležitosti na bývanie pre všetkých.

Zámer programu: Unín - obec s dostupným a kvalitným nájomným bytovým fondom.

Zámer programu: Unín, obec s unikátnymi podmienkami pre bývanie.

Ciele

Zámery môžeme chápať aj ako východisko pre detailnejšiu úroveň plánovania, ktorú predstavujú ciele.

Zámery definujú všeobecný rámec, ktorý popisuje, kde sa chce samospráva dostať a ako bude vyzeráť, keď sa tam dostane.

Ciele (strednodobé výsledkové) naopak definujú konkrétne výsledky, ktoré jednoznačne odzrkadľujú postup smerom k napĺňaniu zámerov.

Cieľ – v prípade strategického plánu hovoríme o strednodobom výsledkovom ciele - je teda forma na **vyjadrenie výsledku**, prostredníctvom ktorého sa dosahuje plnenie zámeru (ktorý prispieva k dosahovaniu zámeru).

Pri programovom rozpočtovaní rozlišujeme tri druhy cieľov:

- ✓ výstupové ciele (výstupovo orientované ciele) - vyjadrujú konkrétne výstupy, tzn. tovary a služby produkované subjektom samosprávy;
- ✓ krátkodobé výsledkové ciele (výsledkovo orientovaný cieľ) - vyjadrujú okamžité výsledky, ktoré sa prejavujú po relatívne krátkom čase (približne do, resp. okolo 1 roka) ako priamy efekt pôsobenia výstupov;
- ✓ strednodobé výsledkové ciele (výsledkovo orientovaný cieľ) - vyjadrujú výsledky, ktoré sa majú dosiahnuť za obdobie dlhšie ako jeden rok. Formulujú sa na obdobie 3 – 5 rokov.

V **strategickom pláne** sa definujú práve **strednodobé výsledkové ciele**.

Správne naformulovaný cieľ:

- Je konkrétny – špecifikuje, čo komplexne a vizionársky vyjadrený zámer znamená.
- Je realizovateľný – rozdeľuje zámer na realizovateľné časti. Skutočným umením pri stanovovaní cieľov je naformulovať ciele, ktoré sú síce výzvou, ale súčasne predstavujú dosiahnuteľný výsledok pri skvalitňovaní činnosti samosprávy. Cieľ by teda mal byť konzistentný s rozpočtovými zdrojmi⁷.
- Je merateľný - zatiaľ čo zámery sú komplexné a nemeateľné, ciele musia byť kvantifikovateľné (prostredníctvom merateľných ukazovateľov).
- Je časovo ohraničený – obsahuje informáciu o horizonte dosiahnutia výsledku, a to prostredníctvom hodnôt merateľných ukazovateľov v jednotlivých rokoch.

Nesprávne naformulovaný cieľ:

- Nesúvisí so stanovenými zámermi samosprávy.
- Nereaguje na (nezohľadňuje) potreby verejnosti (občanov, firiem, záujmových združení a pod.).
- Je všeobecný a nemeateľný.
- Opisuje činnosti alebo aktivity, ktoré samospráva vykonáva (toto platí najmä v prípade výsledkovo orientovaných cieľov).
- Nie je ambiciózný a nepredstavuje pre samosprávu reálnu výzvu.

⁷ Je úplne zbytočné formulovať ciele, ktoré nie je možné zrealizovať, najmä ak je evidentné, že ciele nie sú kryté dostatočnými finančnými zdrojmi.

Pri formulovaní výsledkovo orientovaných cieľov sa často objavujú tendencie „vzdďalovať“ sa od výsledkov a radšej stanovovať ciele, ktoré prezentujú len výstupy (napr. počet rôznych služieb, ktoré samospráva poskytuje). Dôvody sú veľmi prosté:

- a) výstupy (ich počet) vie samospráva relatívne ľahko ovplyvňovať,
- b) naplánovať si zmenu a aj ju dosiahnuť, nie je vždy jednoduché, pretože ako bolo už spomenuté, samospráva existuje v nejakom prostredí a jej činnosť ovplyvňuje mnoho faktorov,
- c) identifikovanie výsledkov – ich kvantifikácia – a monitorovanie zmien, ktoré majú nastať, sa môže javiť ako komplikované.

Ak však má byť strategický plán relevantným dokumentom, je jednoducho nevyhnuté stanovovať ciele, ktoré definujú výsledky. Pravdou je, že jasne a jednoznačne vyjadriť očakávaný výsledok prostredníctvom cieľa, nie je jednoduché. Minimálne preto, že prirodzene existujú (môžu existovať) rôzne názory na to, čo má byť vlastne výsledkom, ktorý chce obec dosiahnuť. Preto za najlepší možný výsledok môžeme považovať ten, ktorý je všeobecne akceptovaný a zhodne sa na ňom väčšina zainteresovaných (napr. poslanci, odborníci z obecného úradu a aj verejnosť, resp. tá skupina, ktorej sa to týka).

Pozn. Tvorbe cieľov sa venuje aj školiaci materiál Prezentácie popisujúce postupy a procesy pri tvorbe programovej štruktúry a školiaci materiál Vzorové príklady tvorby základných prvkov programového rozpočtovania.

Príklady

Nasledujúca časť prezentuje všeobecné príklady zámerov a strednodobých výsledkových cieľov a konkrétne príklady potenciálnych zámerov a strednodobých výsledkových cieľov obce Unín.

Box 17: Všeobecné príklady zámerov a strednodobých výsledkových cieľov

PROGRAM: BEZPEČNOSŤ

Všeobecný príklad zámeru: Bezpečné a priateľské ulice pre všetkých obyvateľov a návštevníkov obce 24 hodín denne.

Všeobecný príklad strednodobého výsledkového cieľa: Znížiť mieru závažnej protispoločenskej činnosti páchanej na území obce (do roku 2011).

Všeobecný príklad zámeru: Bezpečná a priateľská obec, obec bez kriminality.

Všeobecný príklad strednodobého výsledkového cieľa: Znížiť vandalizmus na území obce (do roku 2010).

PROGRAM: ODPADOVÉ HOSPODÁRSTVO

Všeobecný príklad zámeru: Adresný systém odpadového hospodárstva kladúci dôraz na ochranu životného prostredia.

Všeobecný príklad strednodobého výsledkového cieľa: Zvýšiť objem recyklovaného odpadu vyprodukovaného na území obce (do roku 2012).

Všeobecný príklad zámeru: Účinný systém zberu a likvidácie odpadu v obci s dôrazom na kvalitu životného prostredia.

Všeobecný príklad strednodobého výsledkového cieľa: Znížiť objem nerecyklovaného odpadu vyprodukovaného na území obce (do roku 2012).

PROGRAM: VZDELÁVANIE:

Projekt: Pilotná implementácia programového rozpočtovania (s dôrazom na využitie strategického plánovania) pre zvýšenie efektívnosti vynakladania verejných zdrojov a účinnosti dosahovania cieľov a zámerov na úrovni územnej samosprávy

Všeobecný príklad zámeru: Moderné a úspešné školy rešpektujúce potreby, záujmy a slobodné rozhodnutie žiakov.

Všeobecný príklad strednodobého výsledkového cieľa: Dosiahnuť úroveň vedomostí žiakov základných škôl zriadených mestom minimálne na úrovni priemeru top 5 OECD krajín (do roku 2010).

Box18: Konkrétne príklady potenciálnych zámerov a strednodobých výsledkových cieľov obce Unín

PROGRAM: PLÁNOVANIE, MANAŽMENT A KONTROLA

Zámer programu: Unín – dobrá adresa pre život a podnikanie.

Strednodobý výsledkový cieľ: Znížiť daňovú a poplatkovú zaťaženosť obyvateľov Unína (do roku 2012)

PROGRAM : BEZPEČNOSŤ

Zámer programu: Bezpečná obec.

Strednodobý výsledkový cieľ: Zvýšiť bezpečnosť v obci v noci (do roku 2010).

Strednodobý výsledkový cieľ: Znížiť podiel protispoločenskej činnosti páchanej v noci (do roku 2010).

PROGRAM: VZDELÁVANIE

Zámer programu: Obec Unín s kvalitným predškolským a školským vzdelávaním.

Strednodobý výsledkový cieľ: Zvýšiť priemernú úroveň vedomostí žiakov v ZŠ obce nad priemernú úroveň žiakov v okrese Skalica (do roku 2012.).

Zámer programu: Obec s najlepšimi podmienkami pre vzdelávanie v okrese.

Strednodobý výsledkový cieľ: Zvýšiť obsadenosť Základnej školy (do roku 2010).

Strednodobý výsledkový cieľ: Zvýšiť atraktivnosť stravovania v školskej jedálni (do roku 2010).

PROGRAM: BÝVANIE

Projekt: Pilotná implementácia programového rozpočtovania (s dôrazom na využitie strategického plánovania) pre zvýšenie efektívnosti vynakladania verejných zdrojov a účinnosti dosahovania cieľov a zámerov na úrovni územnej samosprávy

Zámer programu: Unín – obec poskytujúca príležitosti na bývanie pre všetkých.

Strednodobý výsledkový cieľ: Zvýšiť podiel obyvateľov s trvalým bydliskom v obci (do roku 2012).

Zámer programu: Unín - obec s dostupným a kvalitným nájomným bytovým fondom.

Strednodobý výsledkový cieľ: Zvýšiť podiel obyvateľov obce bývajúcich v nájomných bytoch obce Unín (do roku 2012).

Zámer programu: Unín, obec s unikátnymi podmienkami pre bývanie.

Strednodobý výsledkový cieľ: Znížiť priemerný vek obyvateľstva obce (do roku 2013).

Strednodobý výsledkový cieľ: Znížiť migráciu obyvateľstva z obce (do roku 2015).

Nasledujúce úlohy sú určené pre účastníkov školenia. Účastníci školenia môžu pracovať individuálne alebo v skupinách.

Úlohy:

1. Pokúste sa sformulovať definíciu zámeru.
2. Pokúste sa sformulovať definíciu cieľa (strednodobého výsledkového).
3. Pokúste sa vysvetliť, aký je rozdiel medzi zámerom a cieľom.
4. Pokúste sa sformulovať príklady zámerov a strednodobých výsledkových cieľov pre rôzne oblasti pôsobenia obce Unín.

Ako sa tam dostaneme?

Stratégie

Stratégie vlastne predstavujú úlohy, činnosti, aktivity, ktorých výstupmi a krátkodobými výsledkami obec Unín dosiahne plnenie strednodobých výsledkových cieľov a zámerov a ktoré sú financované z rozpočtu obce.

Následne po stanovení zámerov a cieľov (určenie toho, čo chce samospráva dosiahnuť – kam sa chceme dostať) je nevyhnutné definovať, akým spôsobom sa dajú naplánované výsledky dosiahnuť (ako sa tam dostaneme). Úlohy, činnosti, aktivity, ktoré samospráva použije na dosiahnutie zámerov a cieľov, sa nazývajú v kontexte strategického plánovania stratégie.

V kontexte **programového rozpočtovania** sa stratégie stávajú súčasťou programovej štruktúry na úrovni podprogramov a prvkov (projektov).

Pri príprave strategického plánu – vo fáze formulovania nových „stratégií“ - je vhodné najprv **analyzovať existujúce** stratégie s cieľom zistiť:

- a) či tieto zabezpečia plnenie stanovených zámerov a cieľov,
- b) či je možná ich zmena alebo je nutné formulovať nové stratégie,
- c) aké druhy stratégií (aké stratégie) využívajú iné subjekty (napr. iné obce) pre úspešné dosiahnutie podobných cieľov a zámerov.

Ako zmeriame dosiahnutý pokrok?

Posledným krokom pri príprave strategického plánu je definovanie tzv. merateľných ukazovateľov (výkonnosti). Ukazovatele poskytujú údaje o tom, v akej miere sa darí naplňať stanovené výsledky.

Meranie výkonnosti

Merateľný ukazovateľ je nástroj na monitorovanie a hodnotenie plnenia cieľa, resp. nástroj, prostredníctvom ktorého meriame pokrok pri plnení cieľa.

V rámci programového rozpočtovania definujeme dve základné kategórie (dva druhy) merateľných ukazovateľov, a to :

- a) merateľný ukazovateľ výstupu,
- b) merateľný ukazovateľ výsledku.

Vzhľadom na to, že strategický plán sa zameriava na prezentovanie výsledkov v rámci strednodobých cieľov, **strategický plán** obsahuje **merateľné ukazovatele výsledku**.

Správne naformulovaný merateľný ukazovateľ:

- Je jednoznačný a konzistentný - ukazovateľ by mal logicky súvisieť s relevantným cieľom a jednoznačne ho konkretizovať – teda odpovedať na otázku, ako cieľ odmeriame a presne vyjadrovať cieľovú hodnotu, ktorú chceme dosiahnuť. Voľba ukazovateľov je relatívne jednoduchá, ak sú ciele jasné a konkrétne.
- Je porovnateľný – pri voľbe ukazovateľa musíme myslieť na budúce porovnávanie dosahovaných cieľových hodnôt v istom

časovom horizonte. To znamená, že výber ukazovateľa by sme mali dôkladne uvážiť, pretože vybraným ukazovateľom budeme merať plnenie cieľa niekoľko rokov. Inými slovami, nie je vhodné meniť ukazovatele pre ten istý cieľ každý rozpočtový rok alebo dokonca počas rozpočtového roka, pokiaľ neexistuje relevantný dôvod (napr. ak má cieľ definovaný len jeden ukazovateľ a tento každý rok meníme, stráca sa podstata sledovania plnenia cieľa v čase). Navyše vhodne zvolený ukazovateľ umožní samospráve porovnávať plnenie cieľov v rámci jednotlivých subjektov navzájom.

- ☑ Je merateľný - ukazovateľ by mal byť samozrejme merateľný a kvantifikovateľný, aby bolo možné jednoznačne monitorovať a hodnotiť pokrok v plnení cieľa, resp. jeho plnenie či neplnenie.
- ☑ Je kontrolovateľný - správnosť zistených hodnôt ukazovateľov by mala byť overiteľná a kontrolovateľná. Rovnako by mala byť overiteľná dôveryhodnosť zdroja a spôsob zberu údajov. Táto vlastnosť môže byť dôležitá z pohľadu hlavného kontrolóra mesta, ale aj z pohľadu verejnosti.
- ☑ Je dostupný – pri voľbe merateľného ukazovateľa musíme zvážiť dostupnosť údajov a možnosť ich zberu. Je úplne zbytočné zvoliť pre meranie cieľa ukazovateľ alebo viacero ukazovateľov, ktorých hodnoty sú nedostupné.
- ☑ Je nákladovo efektívny – to znamená, že náklady na zber údajov by nemali byť vyššie, ako je informačný prínos pre samosprávu a verejnosť. V opačnom prípade je nutné hľadať iné ukazovatele, ktorými je možné monitorovať a hodnotiť plnenie cieľa.

Pozn. Tvorbe merateľných ukazovateľov sa venuje aj školiaci materiál Prezentácie popisujúce postupy a procesy pri tvorbe programovej štruktúry a školiaci materiál Vzorové príklady tvorby základných prvkov programového rozpočtovania.

Projekt: Pilotná implementácia programového rozpočtovania (s dôrazom na využitie strategického plánovania) pre zvýšenie efektívnosti vynakladania verejných zdrojov a účinnosti dosahovania cieľov a zámerov na úrovni územnej samosprávy

Príklady

Nasledujúca časť prezentuje všeobecné príklady merateľných ukazovateľov výsledku a konkrétne príklady potenciálnych merateľných ukazovateľov výsledku obce Unín.

Box 19: Všeobecné príklady merateľných ukazovateľov výsledku

- ✓ percento zamestnancov, ktorí ukončili kurz (v roku 2008)
- ✓ percento zvýšenia návštevnosti knižnice (v roku 2008)
- ✓ zmena percenta žiakov, ktorí boli prijatí na vysokú školu (v roku 2010 v porovnaní s rokom 2008)
- ✓ percento žiakov, ktorí opakujú ročník (v roku 2012 v porovnaní s rokom 2008)
- ✓ percento nárastu využitia kapacity školských zariadení
- ✓ percento študentov navštevujúcich verejné školy
- ✓ percento študentov navštevujúcich súkromné školy

Projekt: Pilotná implementácia programového rozpočtovania (s dôrazom na využitie strategického plánovania) pre zvýšenie efektívnosti vynakladania verejných zdrojov a účinnosti dosahovania cieľov a zámerov na úrovni územnej samosprávy

Box 20: Konkrétne príklady potenciálnych merateľných ukazovateľov výsledku obce Unín

- ✓ percento domácností napojených na kanalizáciu (v roku 2010 v porovnaní s rokom 2008)
- ✓ percento zníženia výskytu protispoločenskej činnosti (v roku 2010 v porovnaní s rokom 2008)
- ✓ percento recyklovaného odpadu (v roku 2010 v porovnaní s rokom 2008)
- ✓ percento zníženia výskytu dopravných nehôd
- ✓ percento zvýšenia výťažnosti daní
- ✓ percento poklesu neplatičov
- ✓ percento zvýšenia prepravených osôb verejnou dopravou SAD
- ✓ percento plynofikovaných domácností
- ✓ percento rozšírenia zelenej plochy z plochy obce
- ✓ percento nárastu turistov v obci
- ✓ percento domácností obce napojených na kanalizáciu v porovnaní s rokom ...
- ✓ percento zvýšenia občanov obce bývajúcich v nájomných bytoch
- ✓ percento nájomných bytov (nárast) na bytovom fonde obce
- ✓ podiel (percentuálny nárast) občanov do 45 rokov žijúcich v obci
- ✓ percento nárastu pôrodnosti v obci v porovnaní s rokom
- ✓ percento poklesu úmrtnosti v obci v porovnaní s rokom
- ✓ percento prírastku členskej základne FK
- ✓ percento prírastku členskej základne stolnotenisového klubu
- ✓ percento zníženia nákladov na verejné osvetlenie obce
- ✓ percento zníženia domácností vykurovaných tuhým palivom

Cvičenie

Nasledujúce úlohy sú určené pre účastníkov školenia. Účastníci školenia môžu pracovať individuálne alebo v skupinách.

Úlohy:

1. Pokúste sa sformulovať definíciu *merateľného ukazovateľa*.
2. Pokúste sa sformulovať príklady *merateľných ukazovateľov* výsledku pre obec Unín.

Programové rozpočtovanie a strategické plánovanie

Aj keď sa strategické plánovanie stalo populárnou súčasťou života verejnej správy (a to aj na Slovensku, čiastočne ako nevyhnutnosť pre získavanie EÚ zdrojov – viď napr. Programy hospodárskeho a sociálneho rozvoja), stáva sa, že záväzky - teda ciele - obsiahnuté v týchto stratégiách zostávajú „len na papieri“ a nie sú transformované do rozpočtov; ergo na plnenie týchto záväzkov (cieľov) nie sú rozpočtované výdavky, čo zväčša znamená ich neplnenie.

Programové rozpočtovanie je nástroj, ktorý účinne spája obsah strategického plánu (plánov všeobecne) s rozpočtovými zdrojmi.

Preto prvou úlohou pri implementácii programového rozpočtovania je generálne príprava **strategického plánu**, ktorý bude obsahovať **víziu, poslanie, zámery a ciele** - predovšetkým strednodobé výsledkové ciele - vyjadrujúce významné spoločenské a ekonomické zmeny, ktoré chce obec Unín dosiahnuť v strednodobom časovom horizonte) - pokrývajúc zásadné (najdôležitejšie) oblasti/kompetencie územnej samosprávy, ktoré sa môžu stať základom pre tvorbu programovej štruktúry - de facto **programy**.

Mnohé samosprávy v súčasnosti disponujú rôznymi strategickými či koncepčnými dokumentmi (spomínanými Programami hospodárskeho

a sociálneho rozvoja, stratégiami alebo koncepciami pre jednotlivé oblasti pôsobnosti, akčnými plánmi a pod.).

V takomto prípade samosprávy nemusia vypracúvať osobitný strategický plán, ale môžu „obsah“ týchto dokumentov jednoducho „**premietnuť**“ do programového rozpočtu⁸ pri jeho príprave.

Jedinou podmienkou je schopnosť transformovať zámery a strednodobé výsledkové ciele obsiahnuté v týchto existujúcich dokumentoch do podoby vyžadovanej **metodickým rámcom pre programové rozpočtovanie** a definovať vhodné ukazovatele výsledkov, ktorými bude možné merať plnenie strednodobých výsledkových cieľov (ak ešte neexistujú).

Ciele, ktoré sa definujú v týchto druhoch dokumentov, bývajú zvyčajne – v terminológii programového rozpočtovania – **strednodobé výsledkovo orientované** (popisujú želanú významnú spoločensko-ekonomickú zmenu, resp. výsledok v horizonte 3 – 5 rokov).

Preto v rámci následnej **prípravy programovej štruktúry** (pre **programy**⁹ a **ich časti**) môžu vyššie uvedené samosprávy – t.j. tie, ktoré už majú zadefinované zámery a strednodobé výsledkové ciele - ďalej definovať

⁸ Napriek tomu je výhodou disponovať takýmto univerzálnym strategickým plánom, ktorý integruje zámery a ciele samosprávy z mnohých oblastí v jednom krátkom a prehľadnom texte.

⁹ Programy sú skupiny navzájom súvisiacich aktivít vykonávaných na splnenie definovaných cieľov a zámerov.

Projekt: Pilotná implementácia programového rozpočtovania (s dôrazom na využitie strategického plánovania) pre zvýšenie efektívnosti vynakladania verejných zdrojov a účinnosti dosahovania cieľov a zámerov na úrovni územnej samosprávy

krátkodobé výsledkové ciele - prezentujúce „okamžité“ výsledky - a **výstupovo orientované ciele**, ktoré prezentujú tovary a služby, vyprodukované samosprávou za rozpočtový rok (alebo aj ďalšie dva).

Je nutné zdôrazniť, že **definovanie vízie, poslania, zámerov** a strednodobých výsledkových **cieľov nie je samoučelné** a malo by byť podriadené tzv. **logickému rámcu**¹⁰.

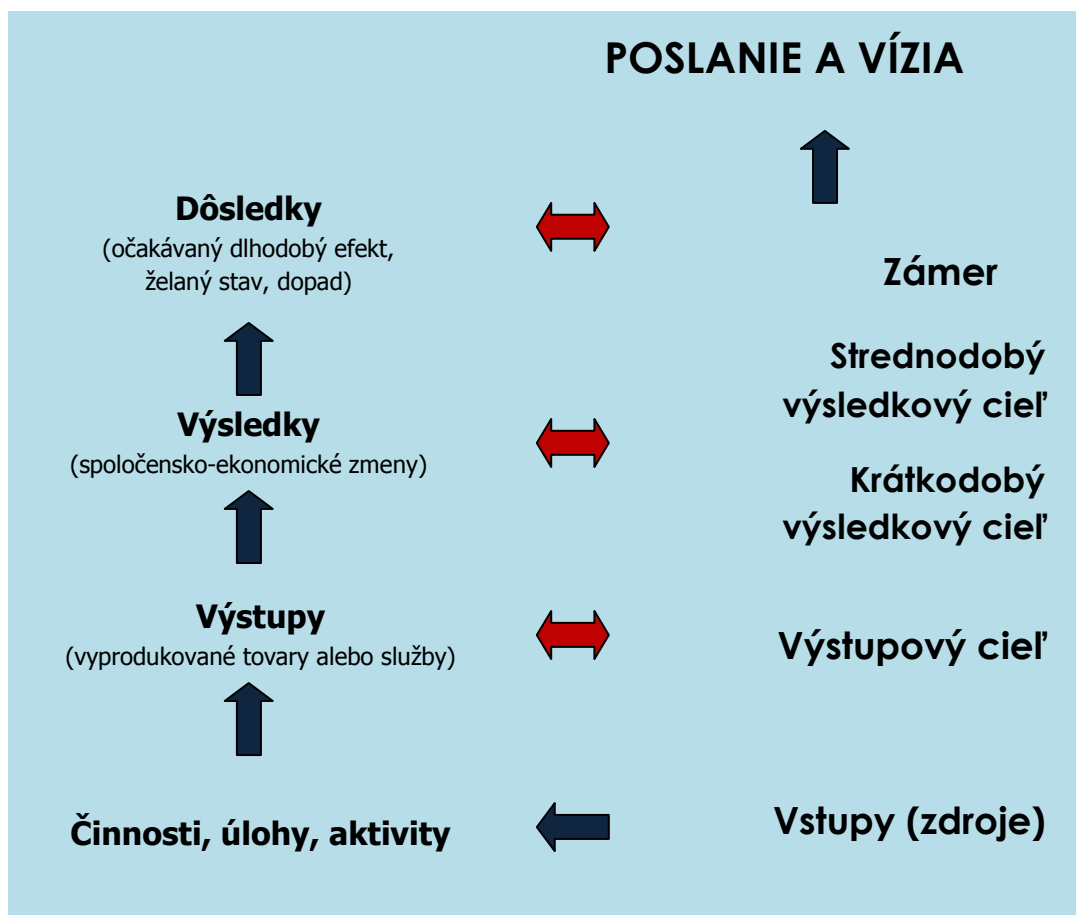
Čo to znamená? **Zámery**, ktoré si obec stanovuje, by mali byť **v súlade** s jeho **poslaním** a **víziou**. **Strednodobé výsledkové ciele** by zasa mali prispievať k dosahovaniu **zámeru**, keďže zámer vyjadruje očakávaný pozitívny dopad dlhodobého plnenia príslušných strednodobých cieľov.

Táto **hierarchia** sa rovnako uplatňuje aj na **krátkodobé výsledkové ciele** a **výstupové ciele**. Inak povedané, pri tvorbe programového rozpočtu by sme sa mali zamerať na identifikovanie a financovanie takých činností, úloh, aktivít, ktorých výstupy prispievajú k plneniu krátkodobých výsledkov (v rámci 1 rozpočtového roka). Tieto výsledky potom prispievajú k napĺňaniu strednodobých výsledkových cieľov (v horizonte 3 – 5 rokov) a tie k dosahovaniu zámerov.

Základná podstata logického rámca je prezentovaná v boxe na nasledujúcej strane.

¹⁰ Pozn.: Detailné informácie o logickom rámci nájdete v školiacom materiáli - **Prezentácie popisujúce postupy a procesy pri tvorbe programovej štruktúry**.

Box: Logický rámec

Pozn. Detailné informácie o logickom rámci nájdete v školiacom materiáli Prezentácie popisujúce postupy a procesy pri tvorbe programovej štruktúry.

Cvičenie

Nasledujúce úlohy sú určené pre účastníkov školenia. Účastníci školenia môžu pracovať individuálne alebo v skupinách.

Úlohy:

1. Pokúste sa opísať vzťah medzi *strategickým plánovaním* a *programovým rozpočtovaním*.

Terminológia

Strategické plánovanie

Strategické plánovanie je proces prípravy strategického plánu.

Strategický plán

Strategický plán je dokument, ktorý stanovuje víziu, poslanie, zábery, strednodobé výsledkové ciele a stratégie subjektu územnej samosprávy. Strategický plán môžeme považovať za základný rámec pre tvorbu rozpočtu – najmä z hľadiska zdôvodňovania rozpočtových požiadaviek - a súčasne za významný komunikačný nástroj pre informovanie verejnosti o smerovaní subjektu samosprávy a o výsledkoch práce jej orgánov a zamestnancov.

Programové rozpočtovanie

Programové rozpočtovanie je systém založený na plánovaní úloh a aktivít subjektov samosprávy v nadväznosti na ich priority a alokovanie disponibilných rozpočtových zdrojov do programov, s dôrazom na výsledky a efektívnosť vynakladania rozpočtových prostriedkov. Inými slovami, programové rozpočtovanie je systém plánovania, rozpočtovania a hodnotenia, ktorý kladie dôraz na vzťah medzi verejnými rozpočtovými zdrojmi (rozpočet samosprávy) a očakávanými (plánovanými) výstupmi a výsledkami realizovaných činností, ktoré sú financované z rozpočtu subjektu samosprávy. Ako synonymá sa veľmi často používajú pojmy rozpočtovanie orientované na ciele alebo rozpočtovanie orientované na výkonnosť.

Rozpočet zostavený v programovej štruktúre

Rozpočet zostavený v programovej štruktúre (ďalej len „programový rozpočet“) je rozpočet, ktorý alokuje (rozdeľuje) výdavky rozpočtu do jednotlivých programov a jeho častí. Programový rozpočet kladie dôraz na prezentáciu plánovaných a dosahovaných výstupov a výsledkov.

Programová štruktúra (rozpočtu)

Je logická, hierarchicky usporiadaná konštrukcia, ktorá je účelne vytváraná vo vzťahu k zámerom a cieľom subjektu samosprávy. Programovú štruktúru vo všeobecnosti tvoria programy, podprogramy a prvky (projekty).

Program

Je súhrn/skupina navzájom súvisiacich aktivít (prác, činností, dodávok) vykonávaných na splnenie definovaných cieľov a zámerov. Program môžeme obrazne považovať za „mini rozpočet“ istej kompetenčnej oblasti, ktorú vykonáva subjekt samosprávy (napríklad Vzdelávanie, Doprava, Šport a pod). Program môže byť časovo ohraničený a časovo neohraničený:

- časovo ohraničený program má určený počiatočný a koncový dátum realizácie, obsahuje všetky úrovne štruktúry programu časovo ohraničené.
- časovo neohraničený program nemá určený rok skončenia, môže mať podprogramy, projekty a prvky časovo ohraničené. Ak niektorá z týchto úrovní je časovo ohraničená, potom všetky úrovne pod ňou sú časovo ohraničené.

Program sa vo všeobecnosti delí na (obsahuje) podprogramy, prvky a/alebo projekty (ďalej len „časti programu“). Každý program obsahuje zámery, ciele a merateľné ukazovatele¹¹. Každý program má priradený stručný, výstižný názov.

Podprogram

Je ucelená časť programu, ktorá obsahuje vzájomne súvisiace aktivity (napríklad v rámci Programu vzdelávanie môže byť Podprogram materské školy a Podprogram základné školy). Podprogram teda môžeme považovať za štruktúru, ktorá zvyšuje transparentnosť programu a špecifikuje súvisiace tematické a výdavkové skupiny programu. Podprogram vo všeobecnosti tvoria prvky a/alebo projekty. Každý podprogram má priradený stručný, výstižný názov.

Prvok

Prvok je časovo neohraničená bežná aktivita/aktivity, ktorá „produkuje“ (v rámci ktorej sa produkuje) tovar alebo službu (napríklad v rámci Programu vzdelávanie môže byť Podprogram základné školy a v rámci neho Prvok základná škola so zameraním na

¹¹ Používa sa aj synonymum ukazovatele výkonnosti.

Projekt: Pilotná implementácia programového rozpočtovania (s dôrazom na využitie strategického plánovania) pre zvýšenie efektívnosti vynakladania verejných zdrojov a účinnosti dosahovania cieľov a zámerov na úrovni územnej samosprávy

informačné technológie a Prvok základná škola so zameraním na cudzie jazyky). Každý prvok má priradený stručný, výstižný názov.

Projekt

Projekt je časovo ohraničená aktivita, ktorá produkuje špecifický tovar alebo službu. Projekt a prvok sú z hľadiska významu rovnocenné časti podprogramu a sú súhrnom aktivít, ktoré je možné na základe ich zamerania zoskupiť do podprogramu. Každý projekt má priradený stručný, výstižný názov.

Vízia

Vízia prezentuje predstavu o ideálnom stave samosprávy, resp. ideálnom stave jej fungovania.

Poslanie

Poslanie prezentuje zmysel existencie samosprávy (čo robí, prečo a pre koho).

Zámer

Zámer vyjadruje očakávaný pozitívny dôsledok/dopad dlhodobého plnenia príslušných cieľov (budúci stav, ktorý chceme v konečnom dôsledku dosiahnuť realizáciou programu/jeho časti a plnením príslušných cieľov v rámci programu/jeho častí).

Cieľ

Cieľ je forma na vyjadrenie výstupu alebo výsledku, prostredníctvom ktorého sa dosahuje (ktorý prispieva k) plnenie zámeru. Existujú:

- výstupové ciele (výstupovo orientované ciele) - vyjadrujú konkrétne výstupy, tzn. tovary a služby produkované subjektom samosprávy;
- krátkodobé výsledkové ciele (výsledkovo orientovaný cieľ) - vyjadrujú okamžité výsledky, ktoré sa prejavujú po relatívne krátkom čase (približne do, resp. okolo 1 roka) ako priamy efekt pôsobenia výstupov;
- strednodobé výsledkové ciele (výsledkovo orientovaný cieľ) - vyjadrujú výsledky, ktoré sa majú dosiahnuť za obdobie dlhšie ako jeden rok.

Výstup

Výstupy sú tovary a služby produkované samosprávou. V programovom rozpočte sú definované výstupovo orientovanými cieľmi a ukazovateľmi výstupu, napríklad: služba - hliadkovanie zabezpečované mestskou políciou (počet hliadok mestskej polície); služba - zabezpečovanie výučby na základnej škole (počet žiakov základnej školy); služba - oprava miestnych komunikácií (dĺžka opravených ciest za rok) služba - organizovanie kultúrnych podujatí (počet zorganizovaných predstavení); služba - starostlivosť o seniorov alebo zdravotne postihnutých (počet umiestnených pacientov v dome sociálnych služieb), služba - zabezpečovanie verejného osvetlenia (počet prevádzkovaných svetelných bodov) a pod.

Výsledok

Výsledky sú spoločensko-ekonomické zmeny spôsobené plnením programov, ktoré sú dosahované v strednodobom a krátkodobom rámci. V programovom rozpočte sú definované výsledkovo orientovanými cieľmi a ukazovateľmi výsledku, napríklad: zvýšenie návštevnosti knižnice školopovinnými deťmi (zmena oproti minulosti), zníženie (výskytu) protispoločenskej činnosti/zvýšenie bezpečnosti, zníženie dopravnej nehodovosti, zvýšenie spokojnosti obyvateľov so službami klientskeho centra, pokles zadlženosti mesta per capita a pod.

Merateľný ukazovateľ

Merateľný ukazovateľ je nástroj na monitorovanie a hodnotenie plnenia cieľa, resp. nástroj, prostredníctvom ktorého meriame pokrok pri plnení cieľa.

Monitorovanie

Monitorovanie je systematický proces zberu, triedenia a uchovávanía relevantných informácií o vecnom a finančnom plnení programov. Údaje získané monitorovaním sa využívajú pri monitorovaní výkonnosti. Monitorovanie výkonnosti je priebežné sledovanie plnenia cieľov a merateľných ukazovateľov programu počas celého obdobia jeho realizácie. Pre potreby manuálu sa monitorovanie výkonnosti bude nazývať monitorovanie. Výsledky monitorovania sa prezentujú v monitorovacej správe.

Hodnotenie

Hodnotenie je systematická a analytická činnosť, ktorá na základe analýzy kritérií relevantnosti, účinnosti, efektívnosti/hospodárnosti, a prípadne aj užitočnosti/dopadu či stability/udržateľnosti, poskytuje spoľahlivé závery o výstupoch, výsledkoch, dôsledkoch a celkových účinkoch programu, pričom:

- Relevantnosť – je posúdenie vzájomnej súvislosti priorít samosprávy, zámerov a cieľov programov.
- Účinnosť – je hodnotenie miery dosiahnutia cieľov programu, širších plánovaných aj neplánovaných prínosov a pozitívnych a negatívnych vplyvov realizácie programu.
- Efektívnosť a hospodárnosť – je posúdenie efektívnosti vstupov k dosiahnutým výstupom. Posúdenie, či za rovnaké vstupy bolo možné získať vyššie výstupy alebo či bolo možné za nižšie vstupy dosiahnuť rovnaké výstupy.
- Užitočnosť a dopad – je porovnanie plánovaného, resp. dosiahnutého vplyvu cieľov programu s potrebami cieľovej skupiny.
- Stabilita a udržateľnosť – je posúdenie perspektívnosti pôsobenia očakávaných kladných zmien vyplývajúcich z realizácie častí programu po ich ukončení (či sa očakávané kladné zmeny nestanú zastaranými v krátkom časovom období).

Výsledky hodnotenia sa prezentujú v hodnotiacej správe, ktorá je súčasťou záverečného účtu.

Logický rámec programu

Logický rámec programu predstavuje vnútornú logiku programu. Je to spôsob, akým sa o programe, jeho zámeroch, cieľoch a vstupoch uvažuje. Pomocou neho sa systematicky buduje, vyjadruje a sleduje priama, preukázateľná logická súvislosť medzi víziou, poslaním, zámermi, strednodobými výsledkovými cieľmi, krátkodobými výsledkovými cieľmi, výstupovými cieľmi a vstupmi programu.

Zdroje informácií

Informácie, ktoré sa týkajú programového rozpočtovania, nájdete na oficiálnej webovej stránke Ministerstva financií SR: www.finance.gov.sk.

Informácie, ktoré sa týkajú projektu Pilotná implementácia programového rozpočtovania (s dôrazom na využitie strategického plánovania) pre zvýšenie efektívnosti vynakladania verejných zdrojov a účinnosti dosahovania cieľov a zámerov na úrovni územnej samosprávy, budú pravidelne zverejňované a aktualizované na stránke: <http://www.finance.gov.sk/projekt>.

Súvisiace školiace materiály

Prezentácie popisujúce postupy a procesy pri tvorbe programovej štruktúry.

Cieľom dokumentu je vysvetliť tvorbu programovej štruktúry v podmienkach územnej samosprávy.

Vzorové príklady tvorby základných prvkov programového rozpočtovania.

Cieľom dokumentu je vysvetliť podstatu a základné vlastnosti základných prvkov programového rozpočtovania (strategického plánovania) – vízie, poslania, zámerov, cieľov a merateľných ukazovateľov a prezentovať všeobecné a konkrétne príklady základných prvkov programového rozpočtovania (strategického plánovania).

Vzorové príklady programových štruktúr.

Cieľom dokumentu je prezentovať vzory potenciálnych programových štruktúr.

Príloha: prehľad kompetencií obce a úlohy volených orgánov v rámci obce

PREDMET	KOMPETENCIA
Bezpečnosť	<ul style="list-style-type: none"> zabezpečovanie verejného poriadku v obci zriaďovanie a rušenie výkonných, kontrolných a poradných orgánov, najmä obecnej rady, komisií a určovanie náplne ich práce, zriaďovanie a rušenie ďalších svojich orgánov a útvarov, ak tak ustanovuje osobitný zákon
Bývanie	<ul style="list-style-type: none"> obstarávanie a schvaľovanie programov rozvoja bývania a spolupôsobenie pri vytváraní podmienok na bývanie v obci
Cintoríny	<ul style="list-style-type: none"> údržba obecného cintorína
Dane a poplatky	<ul style="list-style-type: none"> rozhodovanie o veciach miestnych daní a poplatkov a výkon ich správy; rozhodovanie o zavedení a rušení miestnej dane alebo miestneho poplatku určovanie náležitostí miestnej dane alebo miestneho poplatku a verejnej dávky
Divadlá, múzeá a galérie	<ul style="list-style-type: none"> divadelná činnosť, múzeá a galérie
Doprava	<ul style="list-style-type: none"> verejná doprava
Kontrola	<ul style="list-style-type: none"> vytváranie účinného systému kontroly zriaďovanie funkcie hlavného kontrolóra a určovanie rozsahu pracovného úväzku výkon kontrolnej činnosti obce predkladanie návrhu kontrolnej činnosti vypracúvanie odborných stanovísk k návrhu rozpočtu a k návrhu záverečného účtu predkladanie správy o kontrolnej činnosti spolupráca so štátnymi orgánmi vo veciach kontroly vykonávanie kontroly na požiadanie zastupiteľstva účasť na previerkach, kontrolách, vybavovaní sťažností a oznámení, ktoré uskutočňujú orgány obce
Kronika	<ul style="list-style-type: none"> vedenie kroniky
Kultúra a kultúrne pamiatky	<ul style="list-style-type: none"> údržba kultúrnych zariadení, pamiatok, pamiatkových území a pamätihodností obce utváranie a ochrana podmienok pre kultúru ochrana kultúrnych pamiatok

Projekt: Pilotná implementácia programového rozpočtovania (s dôrazom na využitie strategického plánovania) pre zvýšenie efektívnosti vynakladania verejných zdrojov a účinnosti dosahovania cieľov a zámerov na úrovni územnej samosprávy

Majetok a hospodárenie	<ul style="list-style-type: none"> • rozhodovanie o všetkých úkonoch súvisiacich so správou obce a jej majetku; výkon hospodárenia s hnutelným a nehnuteľným majetkom a s majetkom vo vlastníctve štátu; zvel'ad'ovanie a zhodnocovanie vlastného majetku; určovanie zásad hospodárenia a nakladania s majetkom • zostavovanie a schvaľovanie rozpočtu a záverečného účtu obce; schvaľovanie rozpočtu obce a jeho zmeny, kontrola jeho čerpania a schvaľovanie záverečného účtu, schvaľovanie emisie komunálnych dlhopisov, rozhodovanie o prijatí pôžičky, o prevzatí dlhu a o prijatí ručiteľského záväzku • vedenie účtovníctva • vykonávanie vlastnej investičnej činnosti a podnikateľskej činnosti v záujme zabezpečenia potrieb obyvateľov obce a rozvoja obce • zakladanie, zriaďovanie, rušenie a kontrola rozpočtových, príspevkových organizácií a iných právnických osôb a zariadení • starostlivosť o všestranný rozvoj územia a o potreby obyvateľov
Matrika	<ul style="list-style-type: none"> • matrika
Odpady	<ul style="list-style-type: none"> • odpadové hospodárstvo
Ochrana spotrebiteľa	<ul style="list-style-type: none"> • plnenie úloh ochrany spotrebiteľa, vytváranie podmienok pre zásobovanie obce, určovanie pravidiel času predaja v obchode, času prevádzky služieb a spravovanie trhovísk • dozor na trhoviskách
Osvedčovanie listín	<ul style="list-style-type: none"> • osvedčovanie listín a podpisov na listinách
Podnikanie	<ul style="list-style-type: none"> • vydávanie stanovísk alebo vyjadrení k podnikateľskej a inej činnosti právnických a fyzických osôb a umiestneniu prevádzky na území obce • usmerňovanie ekonomickej činnosti v obci
Poslanec	<ul style="list-style-type: none"> • účasť na zasadnutiach zastupiteľstva • dodržiavanie organizačného a rokovacieho poriadku • obhajoba záujmov obce a jej obyvateľov • predkladanie návrhov zastupiteľstvu a ostatným orgánom • interpelovanie starostu a členov obecnej rady vo veciach týkajúcich sa výkonu ich práce • požadovanie vysvetlení od riaditeľov právnických osôb zriadených obcou • požadovanie informácií a vysvetlení od právnických a fyzických osôb, ktoré vykonávajú v obci podnikateľskú činnosť, vo veciach týkajúcich sa dôsledkov ich podnikania v obci • požadovanie vysvetlení od štátnych orgánov vo veciach potrebných pre riadny výkon poslaneckej funkcie

Projekt: Pilotná implementácia programového rozpočtovania (s dôrazom na využitie strategického plánovania) pre zvýšenie efektívnosti vynakladania verejných zdrojov a účinnosti dosahovania cieľov a zámerov na úrovni územnej samosprávy

Pozemné komunikácie	<ul style="list-style-type: none"> • zabezpečovanie výstavby, údržby a správy miestnych komunikácií • pozemné komunikácie
Sociálna pomoc	<ul style="list-style-type: none"> • plnenie úloh na úseku sociálnej pomoci • sociálna pomoc
Spolupráca	<ul style="list-style-type: none"> • spolupráca s politickými stranami a hnutiami, občianskymi združeniami a inými právnickými a fyzickými osobami • zriaďovanie združení obcí a spolupráca s inými obcami • spolupráca s územnými a správnyimi celkami alebo s úradmi iných štátov, ktoré vykonávajú miestne funkcie • schvaľovanie dohôd o medzinárodnej spolupráci a členstva obce v medzinárodnom združení
Starosta	<ul style="list-style-type: none"> • zvolávanie a vedenie zasadnutí zastupiteľstva a obecnej rady, podpisovanie uznesení • výkon obecnej správy • zastupovanie obce vo vzťahu k štátnym orgánom, k právnickým osobám a fyzickým osobám • rozhodovanie o všetkých veciach správy obce, ktoré nie sú štatútom obce vyhradené obecnému zastupiteľstvu • zvolávanie verejného zhromaždenia obyvateľov na prerokovanie obecných vecí • ukladanie pokuty právnickej alebo fyzickej osobe oprávnenej na podnikanie do 200 000 Sk • menovanie a odvolávanie prednostu obecného úradu
Sťažnosti	<ul style="list-style-type: none"> • vybavovanie sťažností
Súpisné a orientačné čísla	<ul style="list-style-type: none"> • určovanie súpisných a orientačných čísel stavieb, vedenie evidencie súpisných čísel a evidencie orientačných čísel
Šport	<ul style="list-style-type: none"> • údržba športových zariadení • utváranie a ochrana podmienok pre telesnú kultúru a šport • telesná kultúra
Ulice a verejné priestranstvá	<ul style="list-style-type: none"> • určovanie a menenie názvov ulíc a iných verejných priestranstiev
Úrad	<ul style="list-style-type: none"> • zabezpečovanie písomnej agendy orgánov obce a orgánov obecného zastupiteľstva • zabezpečovanie odborných podkladov a iných písomností na rokovanie obecného zastupiteľstva, obecnej rady a komisií • vypracúvanie písomných vyhotovení všetkých rozhodnutí starostu vydaných v správnom konaní • vykonávanie nariadení, uznesení obecného zastupiteľstva a rozhodnutí starostu

Projekt: Pilotná implementácia programového rozpočtovania (s dôrazom na využitie strategického plánovania) pre zvýšenie efektívnosti vynakladania verejných zdrojov a účinnosti dosahovania cieľov a zámerov na úrovni územnej samosprávy

Územné plánovanie a stavebný poriadok	<ul style="list-style-type: none"> • obstarávanie a schvaľovanie územnoplánovacej dokumentácie sídelných útvarov a zón, koncepcie rozvoja jednotlivých oblastí života obce • schvaľovanie územného plánu obce alebo jej časti a koncepcie rozvoja jednotlivých oblastí života obce • územné plánovanie a stavebný poriadok
Verejnoprospešné služby	<ul style="list-style-type: none"> • zabezpečovanie verejnoprospešných služieb
Vodné hospodárstvo	<ul style="list-style-type: none"> • vodné hospodárstvo
Vol'by a hlasovanie v obci	<ul style="list-style-type: none"> • organizácia hlasovania obyvateľov obce • vyhlasovanie hlasovania obyvateľov obce
Všeobecné záväzné nariadenia	<ul style="list-style-type: none"> • vydávanie všeobecných záväzných nariadení
Vzdelávanie	<ul style="list-style-type: none"> • prevádzky služieb školy • utváranie a ochrana podmienok na vzdelávanie • základné a stredné školy • štátna správa v školstve a školskej samospráve, školské zariadenia • školské zariadenia
Zastupiteľstvo	<ul style="list-style-type: none"> • uznávanie sa na nariadeniach • určovanie organizácie obecného úradu a určovanie platu starostu a hlavného kontrolóra • schvaľovanie poriadku odmeňovania pracovníkov obce • zriaďovanie, rušenie a kontrola rozpočtových a príspevkových organizácií obce a na návrh starostu vymenúvanie a odvolávanie ich vedúcich, zakladanie a rušenie obchodných spoločností a iných právnických osôb a schvaľovanie zástupcov obce do ich štatutárnych a kontrolných orgánov, ako aj schvaľovanie majetkovej účasti obce v právnickej osobe • schvaľovanie združovania obecných prostriedkov a činností a účasť v združeniach, zriaďovanie spoločného regionálneho alebo záujmového fondu • zriaďovanie a rušenie orgánov potrebných na samosprávu obce a určovanie náplne ich práce • udeľovanie čestného občianstva obce, obecných vyznamenaní a cien • ustanovenie erbu, vlajky, pečate a znelky obce
Zdravotníctvo	<ul style="list-style-type: none"> • utváranie a ochrana zdravých podmienok a zdravého spôsobu života a práce obyvateľov, ochrana životného prostredia, vytváranie podmienok na zabezpečovanie zdravotnej starostlivosti, na vzdelávanie, kultúru, osvetovú činnosť, záujmovú umeleckú činnosť, telesnú kultúru a šport • zdravotná starostlivosť

Projekt: Pilotná implementácia programového rozpočtovania (s dôrazom na využitie strategického plánovania) pre zvýšenie efektívnosti vynakladania verejných zdrojov a účinnosti dosahovania cieľov a zámerov na úrovni územnej samosprávy

Životné prostredie	<ul style="list-style-type: none">• údržba verejných priestranstiev• nakladanie s komunálnym odpadom a drobným stavebným odpadom, udržiavanie čistoty v obci, správu a údržbu verejnej zelene a verejného osvetlenia, zásobovanie vodou, odvádzanie odpadových vôd, nakladanie s odpadovými vodami zo žúmp• utváranie a ochrana zdravých podmienok a zdravého spôsobu života a práce obyvateľov, ochrana životného prostredia• ochrana prírodných hodnôt• ochrana prírody• odpady
---------------------------	--